

Asia: VN/22156/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentistanne hallituksen esitysluonnoksesta lausuntokoosteen laatimista varten

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Xamk pitää öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä tarpeellisena. Varautumisen kehittämistarvetta korostaa edelleen merellisessä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kohonnut vahinkoriski ja potentiaalisten vahinkoaineiden monipuolistuminen, kuten esityksessä on tunnistettu. Esityksen tavoitteet riittävien jälkitorjunnan voimavarojen takaamiseksi ja toimintamallien yhtenäistämiseksi nähdään lähtökohtaisesti hyvinä.

Xamk pitää erittäin merkittävänä, että esitys huomioi ympäristön pilaantumisriskin lisäksi alusöljy- ja aluskemikaalivahinkoihin liittyvän vakavan vaaran ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle (mm. ihmisten pelastamistarve s. 34). Luonnoksen mukaan ehdotettavalla lainsäädännöllä mm. varauduttaisiin [...] poikkeuksellisiin vahinkotilanteisiin, joiden vaikutukset ympäristöön ja ihmisten terveyteen ovat vakavat (s. 51), josta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle (s. 62), ja jotka edellyttävät viranomaisen toimia myös jälkitorjuntavaiheessa ympäristö- ja terveyshaittojen rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi (s. 81). Rannikkokuntien yhteistyövelvoite jälkitorjunnan järjestämisessä tulisi kyseeseen sellaisissa vahinkotilanteissa, joista aiheutuisi vakavaa vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle (s. 73). Selkeyden vuoksi esitykseen voisi vielä täsmentää (muun muassa s. 53, 56, 62) varsinaisessa torjuntavaiheessa ja jälkitorjuntavaiheessa vallitsevien turvallisuus- ja terveysriskien eroa. Riskitaso vaikuttaa suoraan sekä tiedolliseen, taidolliseen että materiaaliseen varautumiseen, ml. henkisuojaintarve, syttyvien ja terveydelle haitallisten pitoisuuksien monitorointi jne.

Jälkitorjuntaan sisältyvät toimet tulisi olla selkeästi erillisiä pelastuslain mukaisesta öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnasta päällekkäisyyksien välttämiseksi. Esityksen nykyiseen

muotoon sisältyy tehtäviä, kuten öljyisen veden kulkeutumisen estäminen, puomittaminen ja poisto vedestä (s. 40) sekä riskikohteiden suojaaminen (s. 75), jotka käytännössä edellyttävät torjunta- ja keräyskalustoa myös jälkitorjuntaviranomaiselta ja voi siten johtaa kahdennettuun kalustoon. Valtionavustuksen ollessa suunnattu vain varautumissuunnitelman laatimisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen, ei ko. kaluston hankitaan, sen ylläpitoon, kaluston käytön harjoitteluun eikä sen edellyttämiin henkilöresursseihin, vaikuttaa varautumisvelvollisuuden tehokas toimeenpano käytännössä epävarmalta.

Esitys selkeyttää pelastustoimintaan kuuluvia kiireellisiä toimenpiteitä. Esityksessä käytetään kuitenkin pelastuslain mukaisesta öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnasta 'ensitorjunta' -käsitettä vakiintuneen 'alkuvaiheen torjunta' -käsitteen sijasta. Ensitorjunnalla on aiemmissa hallituksen esityksissä ja niihin pohjautuvissa teksteissä viitattu vahinkoaineen haltijan omiin toimenpiteisiin. Jos käsitteen sisältöä on tarpeen muuttaa, uuden määritelmän kirjaaminen vähentäisi sekaannuksen riskiä. Ehdotetaan myös harkittavaksi 'keräys'- ja 'puhdistus' -termien systemaattisempaa käyttöä siten, että ja keräämisellä viitattaisiin alkuvaiheen torjunnan aikana tapahtuvaan irtonaisen vahinkoaineen keräämiseen ja puhdistamisella jälkitorjuntavaiheeseen, ja että 'torjunta' -termiä ilman 'jälki'-etuliitettä käytettäisiin vain pelastuslain alaisesta torjuntavaiheesta (vrt. sivu 59, ja s. 74).

Kriteerit pelastustoiminnan päättämiseksi ja jälkitorjuntaan siirtymiseksi tulee kuvata riittävän täsmällisesti. Pelastustoimintaan kuuluu kiireelliset torjuntatoimet vahingon rajoittamiseksi ja vahinkoaineen keräämiseksi siten, että vahinkoaine saadaan hallintaan, eikä uudelleenlikaantumisen tai lisävahingon vaaraa enää ole (s. 39). Näin ollen jälkitorjunnan aloittamisen viivästyminen ei tulisi voida johtaa enää vahinkoalueen laajenemiseen (s. 40); sen tulee olla estetty jo edellisessä vaiheessa. Esitys hyötyisi myös täsmennyksestä, mitä lisävahingon vaaraa ihmisten terveydelle voi jättää jälkitorjuntaviranomaisten kannettavaksi. Jälkitorjuntaan liittyvän kiireettömyyden luonteeseen liittyen, huomioitava myös pelastuslain 89 a §:ssä ja 89 b §:ssä säädettyjen tiedonsaantioikeuksien koskevan vaaratilanteita.

Kommenttinne jälki-lain 1 §:stä ja sen perusteluista

-

Kommenttinne jälki-lain 2 §:stä ja sen perusteluista

-

Kommenttinne jälki-lain 3 §:stä ja sen perusteluista

-

Kommenttinne jälki-lain 4 §:stä ja sen perusteluista

Lakiehdotuksen 4. §:ssä mainittujen muiden toimenpiteiden rahoitus jäi epäselväksi, samoin jälkitorjuntakustannusten korvaaminen vakavissa vahingoissa niiden ollessa todennäköisesti kansainvälisen korvausrahaston korvattavaksi kuuluvia.

Kommenttinne jälki-lain 5 §:stä ja sen perusteluista

Xamk esittää, että hyvinvointialueen pelastustoimen edustajan osallistamista varautumissuunnitteluun muutettaisiin velvoittavammaksi (s. 74). Lisäksi ehdotettu tiedoksi toimittaminen (5. §) ei välttämättä johda eri viranomaisten suunnitelmien yhteensopivuuden tai suunnitelmarajapintojen saumattomuuden varmistamiseen.

Huolehdittava myös yhteensovittamisesta kansalliseen öljyvahinkojen torjuntajärjestelmään.

Kommenttinne pelastuslain 111 a §:n muutoksesta ja sen perusteluista

Vastuujaon sekä eri torjuntavaiheiden kiireellisyyden ja riskitasojen eroavaisuuksien selkiyttämistä tukisi öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnan ja jälkitoimien eriyttäminen omien hallinnonalojensa lainsäädännön piiriin.

Kommenttinne varautumissuunnitelmien laatimiseen liittyvästä rahoituksesta

-

Muut huomionne esityksestä

-

Halonen Justiina
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk